

**Тема семінарського заняття
«Конституційний Суд України»**

Навчальні питання

1.Поняття конституційної юстиції. Правова природа Конституційного Суду України
2. Повноваження Конституційного Суду України
3. Склад і порядок формування Конституційного Суду України
4. Суб'єкти та форми звернення до Конституційного Суду України
5. Поняття та юридична природа актів Конституційного Суду України
6. Практичні завдання
7. Література

У вступній частині семінарського заняття формулюється його мета та визначаються навчальні питання, що мають бути розглянуті; оголошуються завдання (казуси), аналіз яких забезпечує досягнення навчальної мети.

Європейська (австрійська) модель конституційної юрисдикції була обґрунтована і запропонована у 1920р. австрійським науковцем Г.Кельзенем. Наразі вона діє не тільки в європейських країнах. Суть такої моделі в тому, що в державі створюється окремий орган конституційної юрисдикції, який вирішує відповідні конституційні питання і спори. Саме така система запроваджена в Україні (в нашій державі єдиним органом конституційної юрисдикції є Конституційний Суд України), як і в Австрії, Угорщині, Італії та інших державах.

Конституційно-правовий статус Конституційного Суду України закріплено в нормах Конституції України, Законах України від 13.07.2017р. № 2136-VIII «Про Конституційний Суд України», від 13.12.2022р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах», як і від 27.07.2023р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України».

При розгляді другого питання варто зазначити, що до компетенції Конституційного Суду України належить:

- вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів України та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим; - офіційне тлумачення Конституції України;
- надання за зверненням Президента України або щонайменше сорока п'яти народних депутатів України, або Кабінету Міністрів України висновків про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість;
- надання за зверненням Президента України або щонайменше сорока п'яти народних депутатів України висновків про відповідність Конституції України (конституційність) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою;
- надання за зверненням Верховної Ради України висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту в межах, визначених ст. 111 і 151 Конституції України;
- надання за зверненням Верховної Ради України висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України;
- надання за зверненням Верховної Ради України висновку про порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України;
- вирішення питань про відповідність Конституції України та законам України нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим за зверненням Президента України згідно з ч. 2 ст. 137 Конституції України;
- вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів України (їх окремих положень) за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України.

При розгляді третього питання варто зазначити, що до складу Конституційного Суду України входять вісімнадцять суддів Конституційного Суду України.

Президент України, Верховна Рада України та з'їзд суддів України призначають по шість суддів Конституційного Суду України.

Відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України здійснюється на конкурсних засадах у визначеному законом порядку.

Суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який володіє державною мовою, на день призначення досяг сорока років, має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ятнадцять років, високі моральні якості та є правником із визнаним рівнем компетентності.

Суддя Конституційного Суду України не може належати до політичних партій, профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької чи творчої.

Суддя Конституційного Суду України призначається на дев'ять років без права бути призначеним повторно. Суддя Конституційного Суду України набуває повноважень з дня складення ним присяги на спеціальному пленарному засіданні Суду.

Конституційний Суд України на спеціальному пленарному засіданні Суду обирає зі свого складу Голову шляхом таємного голосування лише на один трирічний строк.

При розгляді четвертого питання варто зазначити, що суд здійснює компетенційні повноваження виключно за зверненням визначених Конституцією та Законом України «Про Конституційний Суд України» суб'єктів.

Так, письмове клопотання щодо визнання акта (його окремих положень) неконституційним або офіційного тлумачення Конституції України є конституційним поданням і має відповідати вимогам, встановленим ст. 51 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Суб'єктами права на звернення до Суду із конституційним поданням є виключно Президент України, щонайменше сорок п'ять

народних депутатів України, Верховний Суд, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Верховна Рада Автономної Республіки Крим.

Письмове клопотання щодо перевірки на відповідність Конституції України (конституційність) закону України (його окремих положень), що застосований в остаточному судовому рішенні у справі, є конституційною скаргою, що має відповідати вимогам, встановленим ст. 55 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Суб'єктом права на конституційну скаргу є фізична особа або юридична особа приватного права, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України (його окремі положення) суперечить Конституції України.

Письмове клопотання про надання висновку щодо інших компетенційних повноважень Суду є конституційним зверненням і має відповідати вимогам, встановленим ст. 53 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Суб'єктами права на конституційне звернення є Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України або щонайменше сорок п'ять народних депутатів України.

При розгляді п'ятого питання варто зазначити, що Конституційний Суд України приймає процесуальні та непроцесуальні акти. До непроцесуальних актів Суду, які не пов'язані із конституційним провадженням, належать постанови з приводу організаційних, фінансових, кадрових та інших питань внутрішньої діяльності.

Непроцесуальні акти Суду є правовою формою здійснення ним своїх самоорганізаційних повноважень. Процесуальні акти Суду, до яких належать рішення, висновки, ухвали та забезпечувальні накази, являють собою акти органу конституційної юрисдикції, пов'язані із конституційним провадженням у відповідних справах конституційної юрисдикції. Процесуальні акти є, відповідно, правовою формою здійснення Судом своїх компетенційних повноважень.

Ухвали постановляють відповідні органи Суду для вирішення питань, пов'язаних із відкриттям, відмовою у відкритті, закриттям провадження у справі, іншими процесуальними діями, клопотаннями, процедурою розгляду справ конституційної юрисдикції.

Забезпечувальний наказ Суду є виконавчим документом. Його з власної ініціативи може видати Велика палата при розгляді конституційної скарги для вжиття заходів щодо її забезпечення тільки у виняткових випадках, з метою запобігання незворотним наслідкам, що можуть настати у зв'язку з виконанням остаточного судового рішення.

Рішення Суду ухвалюються Великою палатою або Сенатом за результатами розгляду по суті справ конституційної юрисдикції.

В заключній частині заняття підводяться підсумки щодо розгляду теми, визначаються помилки, які були допущені при її розгляді, визначаються методи їх усунення.

Дайте визначення наступних понять:

конституційність, конституційна юстиція, конституційна юрисдикція, конституційне правосуддя, Конституційний Суд України, принципи функціонування Конституційного Суду України, суддя Конституційного Суду України, гарантії діяльності Конституційного Суду України, функції Конституційного Суду України, склад Конституційного Суду України, конституційний контроль, офіційне тлумачення конституційно-правових норм, Велика палата, Сенат, Колегія, акти Конституційного Суду України, збори суддів Конституційного Суду, Секретаріат Конституційного Суду України, конституційне подання, конституційне звернення, конституційна скарга, конституційне провадження, предмет конституційного провадження, доктрина політичного питання, межі діяльності Конституційного Суду України.

Скласти схеми:

- ☐ Внутрішня структура Конституційного Суду України.
- ☐ Конституційно-правова регламентація статусу Конституційного Суду України.
- ☐ Форми звернення до Конституційного Суду України.
- ☐ Статус суддів Конституційного Суду України.

Практичне завдання

Сто шістдесят чотири народних депутатів України подали до Верховної Ради України проект закону України про внесення змін до Конституції України. Проектом насамперед передбачалося розширення прав і свобод людини та громадянина, що підлягають обмеженню, закріплених у ст. 64 Конституції України. Після реєстрації законопроекту в Апараті Верховної Ради України його було направлено до Конституційного Суду України для отримання висновку щодо відповідності даного законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Що таке висновок Конституційного Суду України? Який висновок повинен ухвалили орган конституційної юрисдикції, виходячи з вище викладених фактів та обставин?

Практичне завдання

Визначте із наведених нижче органів влади, які не є суб'єктами права на конституційне подання щодо конституційності законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим:

- а) Генеральна прокуратура України;
- б) Уповноважений ВРУ з прав людини;
- в) не менш як 45 депутатів обласної ради;
- г) Кабінет Міністрів України;
- д) Верховна Рада Автономної Республіки Крим;
- е) Служба безпеки України;
- ж) Президент України;
- з) Вища рада правосуддя;
- и) Верховна Рада України;
- к) Національний банк України;
- л) Верховний Суд;
- м) Центральна виборча комісія.

Література

1. Пілюк С. В. Сучасні моделі конституційного контролю // Форум права. 2012. № 3. С. 550-557. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
2. Савчин М. В. Конституційний Суд України як гарант конституційного ладу: дис. ... канд. юрид. наук. К., 218 с.